

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته مدیریت شهری

بررسی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهری
مطالعه‌ی موردی شهر اراک

دانشجو:

محسن صالحی

استاد راهنما:

آقای دکتر براتعلی خاکپور

استاد مشاور:

خانم دکتر آذر کفاشپور

تابستان ۹۰

به نام هستی بخش جانها و روانها

خداوند بزرگ و بلند مرتبه را سپاسگزارم که مرا جان بخشید و توفیق گام نهادن در راه کسب علم و معرفت را نصیبم ساخت. در آغاز این دفتر مایلم صمیمانه از زحمات استادان گرامی، جناب آقای دکتر براتعلی خاکپور، استاد محترم راهنما و سرکار خانم دکتر آذر کفاشپور، استاد محترم مشاور تشکر نمایم که همواره در طول این پژوهش همراه و راهنمای من بودند.

محسن صالحی

تابستان ۹۰

چکیده

مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهر، به همراه دو عامل درگیری و مسئولیت‌پذیری شهروندان، به عنوان عوامل کلیدی در ارتقای سطوح مختلف جوامع شهری در نظر گرفته شده‌اند. مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهر خود، به هر شکل و طریقی که باشد موجب می‌شود که هم شهروندان و هم سیستم مدیریتی شهر، برای انجام هر چه بهتر وظایف خود، مسئولیت‌پذیری بیشتری احساس کنند.

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی و بررسی عوامل مهم تاثیرگذار بر مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهر بود. با توجه به اینکه نگاه به نظریه‌ها و مفاهیم مشارکت شهروندی به دور از شرایط جامعه و حقوق شهری که قانون برای شهروندان تعریف می‌کند، به نتیجه‌گیری نامطمئن در پژوهش‌ها می‌انجامد، در این پژوهش به بررسی تئوری‌ها و عوامل مرتبط با مشارکت شهروندان در پوسته‌ی قوانین ایران پرداخته شد. بر مبنای این تحلیل انجام‌گرفته، نقش چهار عامل اعتماد به شهرداری، رضایت از خدمات شهرداری، سوابق فرد از مشارکت و تحصیلات شهروند بر روی مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهر سنجیده شد. روش تحقیق در این پژوهش، پیمایشی، از نوع هم‌بستگی و حجم نمونه، ۳۹۱ نفر از شهروندان اراکی بود.

نتایج کلی این تحقیق حاکی از وجود رابطه‌ی مثبت معنی‌دار بین اعتماد شهروندان به مدیریت شهری، سوابق فرد از مشارکت و رضایت شهروندان از خدمات شهرداری با مشارکت شهروندان بود. هم‌چنین در این پژوهش، رابطه‌ای معنی‌دار بین تحصیلات و مشارکت شهروندان یافت نشد.

کلید واژه‌ها: مشارکت، رضایت از خدمات، اعتماد به شهرداری، تحصیلات، سوابق فرد

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۱- فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱
۱-۱- بیان مسئله.....	۲
۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق.....	۳
۱-۳- اهداف تحقیق.....	۳
۱-۴- سؤال‌های تحقیق.....	۴
۱-۵- فرضیات تحقیق.....	۴
۱-۶- بررسی پیشینه پژوهش.....	۴
۱-۷- روش تحقیق.....	۱۰
۱-۸- محدودیتهای تحقیق.....	۱۱
۲- فصل دوم: مبانی نظری تحقیق.....	۱۲
۲-۱- مقدمه.....	۱۳
۲-۲- تعریف و تبیین مفهوم مشارکت.....	۱۳
۲-۲-۱- معنی اصطلاحی مشارکت.....	۱۳
۲-۲-۲- ابعاد مشارکت شهروندی.....	۱۵
۲-۲-۳- دیدگاه‌ها و نظریات مرتبط با مشارکت شهرنشینان در خارج از ایران.....	۲۶
۲-۲-۳-۱- نگرش‌های مورد تصور برای مشارکت از دیدگاه تاریخی - آکادمیک در دنیا... ۲۶	
۲-۲-۳-۲- نظریه‌های مربوط به مشارکت.....	۳۱
۲-۳- ساختار حکومتی، قوانین و حقوق شهری در ایران.....	۴۰
۲-۳-۱- مقدمه‌ای بر اشکال مختلف تمرکززدایی و جنبه‌های ساختاری حکومتی.....	۴۰
۲-۳-۲- ساختار کشور ایران و مشارکت.....	۴۲
۲-۳-۳- مقایسه و تطبیق قوانین شهری با تئوری‌های مشارکت.....	۵۴
۲-۴- انتخاب مولفه‌های موثر بر مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهر.....	۵۶
۲-۵- مدل تحقیق.....	۷۱

۷۳	۳- فصل سوم: روش تحقیق.....
۷۴	۳-۱- مقدمه.....
۷۴	۳-۲- نوع و هدف تحقیق.....
۷۵	۳-۳- جامعه آماری، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری.....
۷۶	۳-۴- تکنیک گردآوری داده‌ها.....
۷۷	۳-۵- تعریف نظری، عملی متغیرها.....
۷۷	۳-۵-۱- متغیر مستقل،.....
۸۰	۳-۵-۲- متغیر وابسته.....
۸۱	۳-۶- اعتبار و روایی مقیاس اندازه‌گیری.....
۸۱	۳-۷- تکنیک تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۸۲	۴- فصل چهارم: شهر اراک و ویژگی‌های آن.....
۸۳	۴-۱- مقدمه.....
۸۳	۴-۲- موقعیت جغرافیایی.....
۸۵	۴-۳- جمعیت و تحولات جمعیتی شهر اراک.....
۸۶	۴-۴- صنعتی شدن و پیامدهای آن در شهر اراک.....
۸۶	۴-۴-۱- جمعیت، مهاجرپذیری و تحولات صنعتی شهر اراک.....
۹۰	۴-۴-۲- صنعتی شدن، آلودگی هوا و عوامل موثر بر کاهش آلودگی هوا.....
۹۲	۴-۵- ویژگی‌های فرهنگی شهر اراک.....
۹۳	۴-۶- ویژگی‌های اجتماعی شهر اراک.....
۹۴	۴-۷- اقتصاد اراک و اشتغال.....
۹۹	۵- فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۱۰۰	۵-۱- مقدمه.....
۱۰۰	۵-۲- بررسی آمار توصیفی.....
۱۰۱	۵-۲-۱- جنسیت.....
۱۰۲	۵-۲-۲- وضعیت تأهل.....
۱۰۳	۵-۲-۳- منطقه سکونت در شهر.....

۱۰۴ ۴-۲-۵- تحصیلات
۱۰۵ ۵-۲-۵- توصیف سوالات اصلی پرسش نامه
۱۱۷ ۶-۲-۵- توصیف ابعاد اصلی تحقیق
۱۲۲ ۳-۵- بررسی آمار استنباطی
۱۲۲ ۱-۳-۵- بررسی نتایج آزمون T
۱۲۵ ۲-۳-۵- بررسی نتایج آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن
۱۲۷ ۳-۳-۵- نتایج آزمون فریدمن
۱۲۸ ۶- فصل ششم:
۱۲۸ ۱-۶- آزمون فرضیه‌ها
۱۳۰ ۲-۶- بحث در مورد نتایج فرضیه‌ها و نتیجه‌گیری
۱۳۳ ۳-۶- پیشنهاد های تحقیق
۱۳۳ ۱-۳-۶- پیشنهاد پژوهشی
۱۳۵ ۲-۳-۶- پیشنهاد های اجرایی
۱۳۷ فهرست منابع و مآخذ
۱۴۳ ضمائم

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- عوامل موثر در مشارکت در تامین نیروی انسانی شهروندان	۱۹
جدول ۲-۲- طبقه‌بندی ویژگی‌های اساسی و انتظارات اصلی وجوه مختلف اجتماع	۳۴
جدول ۳-۲- چهار سطح مشارکت پل	۳۹
جدول ۴-۲- عوامل موثر بر مشارکت اجتماعی و شهروندی	۵۷
جدول ۵-۲- مدل پیش‌بینی رفتار فیشین	۶۷
جدول ۶-۲- نتایج آزمایش فیشین و اجزن	۶۸
جدول ۱-۳- توزیع سوالات پرسشنامه	۷۷
جدول ۲-۳- سطوح متغیر زمینه‌ای	۸۰
جدول ۱-۴- جمعیت شهر اراک در فاصله سال‌های ۸۵-۱۳۵۵	۸۸
جدول ۱-۵- توزیع پاسخگویان برحسب جنسیت	۱۰۱
جدول ۲-۵- توزیع پاسخگویان برحسب وضعیت تاهل	۱۰۲
جدول ۳-۵- توزیع پاسخگویان برحسب منطقه سکونت	۱۰۳
جدول ۴-۵- توزیع پاسخگویان برحسب تحصیلات	۱۰۴
جدول ۵-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱	۱۰۶
جدول ۶-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۲	۱۰۶
جدول ۷-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۳	۱۰۷
جدول ۸-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۴	۱۰۷
جدول ۹-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۵	۱۰۸
جدول ۱۰-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۶	۱۰۸
جدول ۱۱-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۷	۱۰۹
جدول ۱۲-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۸	۱۰۹
جدول ۱۳-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۹	۱۱۰
جدول ۱۴-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۰	۱۱۰
جدول ۱۵-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۱	۱۱۱
جدول ۱۶-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۲	۱۱۱
جدول ۱۷-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۳	۱۱۲
جدول ۱۸-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۴	۱۱۲
جدول ۱۹-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۵	۱۱۳
جدول ۲۰-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۶	۱۱۳
جدول ۲۱-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۷	۱۱۴
جدول ۲۲-۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۸	۱۱۴

جدول ۵-۲۳- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۱۹.....	۱۱۵
جدول ۵-۲۴- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۲۰.....	۱۱۵
جدول ۵-۲۵- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۲۱.....	۱۱۶
جدول ۵-۲۶- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۲۲.....	۱۱۶
جدول ۵-۲۷- توزیع فراوانی پاسخها به سوال ۲۳.....	۱۱۷
جدول ۵-۲۸- اطلاعات آماری مربوط به متغیرهای اصلی تحقیق.....	۱۱۷
جدول ۵-۲۹- نتایج آزمون کولموگراف-اسمیرنوف.....	۱۲۳
جدول ۵-۳۰- اطلاعات آماری مربوط به آزمون T.....	۱۲۴
جدول ۵-۳۱- اطلاعات آماری مربوط به آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن.....	۱۲۵
جدول ۵-۳۲- نتایج آزمون فریدمن.....	۱۲۷
جدول ۶-۱- خلاصه نتایج آزمون فرضیه‌ها.....	۱۳۰

فهرست اشکال

عنوان.....	صفحه.....
شکل ۲-۱- سیر نگاه به مشارکت از سال‌های ۱۹۵۰ تا بعد ۲۰۰۰.....	۲۸.....
شکل ۲-۲- گردونه مشارکت دیویدسن.....	۳۶.....
شکل ۲-۳- نردبان مشارکت ارنشتاین.....	۳۷.....
شکل ۲-۴- مدل نظری پژوهش.....	۷۳.....
شکل ۴-۱- نقشه شهراراک.....	۸۴.....
شکل ۴-۲- هرم سنی جمعیت شهراراک.....	۸۶.....

فهرست نمودارها

عنوان.....	صفحه.....
نمودار ۵-۱- توزیع پاسخگویان برحسب جنسیت.....	۱۰۱.....
نمودار ۵-۲- توزیع پاسخگویان برحسب وضعیت تاهل.....	۱۰۲.....
نمودار ۵-۳- توزیع پاسخگویان برحسب منطقه سکونت.....	۱۰۳.....
نمودار ۵-۴- توزیع پاسخگویان برحسب تحصیلات.....	۱۰۵.....
نمودار ۵-۵- توزیع مقادیر میزان تحصیلات.....	۱۱۸.....
نمودار ۵-۶- توزیع مقادیر اعتماد به مدیریت شهری.....	۱۱۹.....
نمودار ۵-۷- توزیع مقادیر سوابق فرد از مشارکت.....	۱۲۰.....
نمودار ۵-۸- توزیع مقادیر رضایت شهروند از خدمات شهرداری.....	۱۲۱.....
نمودار ۵-۹- توزیع مقادیر مشارکت شهروند در اداره‌ی امور شهر.....	۱۲۲.....

فصل اول
کلیات تحقیق

۱-۱- بیان مسأله

مفهوم مشارکت در اداره‌ی شهرها از دیرباز و با معانی مختلف، مطرح بوده است. مفهومی که به همراه دو عامل درگیری و مسئولیت‌پذیری شهرنشینان، به عنوان عوامل کلیدی در ارتقای سطوح مختلف جوامع شهری در نظر گرفته شده‌اند (Smith & Wales, ۲۰۰۰; Bouras et al., ۲۰۰۴). مشارکت شهرنشینان در مدیریت امور شهر خود، به هر شکل و طریقی که باشد موجب می‌شود که هم شهرنشینان و هم سیستم مدیریتی شهر، برای انجام هر چه بهتر وظایف خود، مسئولیت‌پذیری بیشتری احساس کنند (Faguet, ۲۰۰۳: ۱۲) و خود را در مسائل شهر خود سهیم بدانند. بنابراین، مقدمات این امر فراهم می‌شود که طرح‌ها و برنامه‌های مختلف عمرانی، اقتصادی، اجتماعی و یا حتی فرهنگی شهر با کارایی حداکثر به اثربخشی مورد انتظار خود برسند (Cornwal, ۲۰۰۳).

از سوی دیگر، گسترش روزافزون شهر مهاجرپذیر اراک، مشکلاتی را به میان آورده است که توان مدیریت و اداره‌ی امور شهر را برای شهرداری غیر ممکن ساخته است. به واقع، شاید بتوان گفت که سیستم مدیریت شهری در اراک قادر به برنامه‌ریزی و پاسخ‌گویی به نیازهای مختلف شهروندانی که روز به روز بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود، نیست. در نتیجه، یکی از الزامات در راستای رفع مشکلات شهرنشینانی در این شهر، درگیری تمام شهرنشینان در امور شهر خود و بدل شدن آن‌ها به شهروند فعالی که در راستای اداره‌ی امور شهر تلاش می‌کند، می‌باشد.

اهمیت مفهوم مشارکت از یک سو و کم‌بودن پژوهش‌های جامع صورت گرفته در این زمینه و در مورد شهرهای ایران، لزوم توجه و پژوهش در مورد عوامل تاثیرگذار بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها را بیش از پیش متذکر می‌نماید.

۱-۲- ضرورت تحقیق

شهر اراک یکی از شهرهای بزرگ صنعتی ایران و مهاجرپذیر است. با این وصف، رشد سریع این شهر بر اهمیت مشارکت شهروندان در اداره شهر می‌افزاید. به بیان دیگر، مهاجرپذیر بودن این شهر و افزایش مشکلات ناشی از ورود مهاجران و نیز مسائل زیست محیطی صنعتی، نیاز به وجود شهروندان فعال و همکار را در این شهر نمایان می‌سازد.

افزایش جمعیت و به دنبال آن افزوده شدن بر وسعت جغرافیایی شهر اراک، مدیریت تمام جنبه‌های مرتبط با امور شهر را برای شهرداری دشوار نموده است و شاید بتوان گفت که عدم مشارکت و همکاری شهروندان در اداره‌ی این امور، مدیریت شهر اراک را امکان‌ناپذیر خواهد کرد. بنابراین شهرداری به عنوان یک سازمان محلی، برای برنامه‌ریزی دقیق در راستای افزایش مشارکت شهروندان، نیاز به پژوهش‌های جامع در شهر اراک را دارد.

۱-۳- اهداف تحقیق

هدف اصلی

بررسی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهر اراک و ارائه چارچوبی از میزان و چگونگی اثرگذاری عوامل مختلف.

اهداف فرعی

۱. بررسی رابطه بین اعتماد شهروندان به مدیریت شهری و مشارکت آن‌ها در اداره امور شهر..
۲. بررسی رابطه بین سطح تحصیلات و مشارکت شهروندان در اداره امور شهر.
۳. بررسی رابطه رضایت شهروندان از خدمات شهرداری بر میزان مشارکت در اداره امور شهر آن‌ها.
۴. بررسی رابطه بین سوابق فرد و مشارکت وی در اداره امور شهر.

۱-۴- سوال‌های تحقیق

با توجه به گفته‌های پیشین می‌توان سوال‌های این تحقیق را به گونه زیر ارائه نمود.

۱. چه عواملی موجب می‌شوند که شهرنشینان اراکی، در امور شهری خود مشارکت کنند و چه

انگیزاننده‌هایی موجب می‌شود که آن‌ها خود را در قبال شهر خود مسئول بدانند.

۲. هر کدام از عوامل موثر بر مشارکت شهرنشینان اراکی، به چه میزان بر مشارکت تاثیر می‌گذارند.

۱-۵- فرضیات تحقیق

فرضیه‌ی اول: بین اعتماد افراد شهر به مدیریت شهری و مشارکت شهرنشینان اراکی رابطه‌ی مستقیم معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی دوم: بین سطح تحصیلات و مشارکت شهرنشینان در اداره امور شهر اراک رابطه‌ی مستقیم معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی سوم: بین سوابق فرد از مشارکت و میزان مشارکت وی در اداره‌ی امور شهر اراک رابطه معنادار مستقیم وجود دارد.

فرضیه‌ی چهارم: بین رضایت شهروندان اراکی از خدمات شهرداری و مشارکت آن‌ها رابطه مستقیم معنی‌داری وجود دارد.

۱-۶- بررسی پیشینه‌ی پژوهش

پژوهش‌های انجام شده در مورد عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در اداره‌ی امور شهرشان بیشتر جنبه

نظری دارند و لازم به ذکر است که با توجه به اهمیت موضوع، پژوهش‌های زیادی در رابطه با عوامل موثر

بر مشارکت شهروندان صورت پذیرفته است. یا توجه به این گستردگی موضوع مورد مطالعه، در ادامه به هفت مورد از مهم‌ترین این پژوهش‌ها در داخل ایران پرداخته می‌شود.

۱- نقش و جایگاه مشارکت‌های مردمی در ساختار مدیریت شهری ایران [پایان‌نامه] /نگارش

فاطمه‌سادات امینی (۱۳۸۳)؛ استاد راهنما مهدی قرخلو؛ (کارشناسی ارشد): جغرافیای

انسانی، دانشکده‌ی جغرافیای دانشگاه تهران.

از نظر پژوهش‌گر، اداره یک شهر بدون یک مدیریت امکان‌پذیر نیست و مدیریت شهری را میتوان به صورت یک نظام تشبیه کرد. نظامی که ترکیبی از اجزاء و قسمت‌های مختلفی تشکیل یافته است. و البته مدیریت شهری موضوعات مختلفی را در بر می‌گیرد. امینی، سوال اصلی پژوهش خود را این‌گونه بیان می‌کند که جایگاه مشارکت‌های مردمی در ساختار مدیریت شهری در ایران چیست؟ وی ابتدا به بیان مفهوم مشارکت در کشورهای توسعه‌یافته همت می‌گمارد و سپس سعی می‌کند این مفهوم را در کشورهای در حال توسعه هم‌چون ایران، بسط دهد.

در این پایان‌نامه منتشرنشده در دانشگاه تهران فاطمه‌سادات امینی، اطلاعات فردی، تصور مردم از مشارکت و انگیزه فرد در برآوردن توقعات دیگران را به عنوان متغیر مستقل پژوهش خود که بر قصد و نیت مشارکت تاثیرگذارند، معرفی می‌کند. این پژوهش در زمره‌ی پژوهش‌هایی که انگیزه فرد از مشارکت را در منفعت از آن تبیین می‌کنند، قرار می‌گیرد. روش این پژوهش پیمایشی، توصیفی و از نوع همبستگی بوده است.

۲- بررسی اعتماد اجتماعی شهروندان به عنوان مولفه موثر بر مشارکت و همکاری آنان با

شهرداری (مطالعه موردی شهر تهران) [پایان‌نامه] /نگارش مهناز مقبول‌اقبالی (۱۳۸۶)؛ استاد

راهنما غلامرضا غفاری (کارشناسی ارشد): دانشکده‌ی علوم اجتماعی دانشگاه تهران،

در این پایان‌نامه، مقبول‌اقبالی (۱۳۸۶) در صدد بررسی ابعاد، سطوح و عوامل موثر بر هر یک از ابعاد اعتماد اجتماعی و بالاخره رابطه کلی آن با مشارکت اجتماعی و در نهایت تاثیر آن بر مشارکت شهروندان با نهاد شهرداری برآمده است. سوالات محوری در این مطالعه این بوده که آیا میان اعتماد اجتماعی و مشارکت رابطه معناداری وجود دارد؟ آیا ابعاد مختلف اعتماد بر روی هم اثری دارند یا نه؟ و اینکه چه عواملی بر اعتماد نهادی شهروندان به شهرداری موثر است.

چارچوب نظری این پژوهش از نظریات گیدنز برآمده است. گیدنز سه نوع اعتماد- بنیادی، متقابل (بین شخصی) و انتزاعی (اعتماد به سازمان‌های تخصصی) را به یکدیگر مرتبط می‌شمارد. با عنایت به این چارچوب، فرضیات تحقیق طرح ریزی شده است.

یافته‌های تجربی نشان داده است که اعتماد اجتماعی در کل بر مشارکت اجتماعی شهروندان موثر است. در بررسی رابطه بین اعتماد بین شخصی و اعتماد نهادی که دومین فرضیه از فرضیات اصلی پژوهش بوده نیز چنین نتیجه‌ای رقم خورده است.

۳- بررسی عوامل موثر بر مشارکت شهروندان در امور شهری (مورد مطالعه: شهر اصفهان)

[پایان‌نامه] / نگارش محمد عباس زاده (۱۳۸۷)؛ استاد راهنما رسول ربانی خوراسگانی-

وحید قاسمی؛ (کارشناسی ارشد): جغرافیای انسانی، دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه اصفهان،

پژوهش‌گر بیان می‌کند که افزایش جمعیت و شهرنشینی به عنوان پدیده‌ای فراگیر مخصوصاً در کلان شهرهای بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه از جمله ایران و مشکلات ناشی از آن، باعث شده است، بسیاری از نظریه پردازان به مشارکت شهروندان در امور شهری توجه خاصی نمایند. عباس‌زاده

هدف تحقیق خود را بررسی مشارکت شهروندان در امور شهری و تاثیر عوامل جامعه شناختی و روانشناختی بر آن بیان کرده است. روش تحقیق، پیمایشی بوده و برای سنجش متغیرهای مستقل و (اجتماعی، گرایش، ارزشی و ...) و متغیرهای وابسته (میزان مشارکت فرهنگی و اجتماعی شهروندان) (تعداد ۷۰۰ نفر پاسخگو، به شیوه‌ی نمونه‌گیری چندمرحله‌ای، از بین سرپرستان خانوارهای ۷ منطقه شهرداری اصفهان، به عنوان نمونه‌ی نهایی انتخاب، و به پرسشنامه‌های تهیه شده، پاسخ گفته‌اند .

در مطالعه‌ی وی، روش‌های آماری مورد استفاده، شامل تحلیل واریانس یک‌طرفه، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر بوده است. برای محاسبه ضرایب مسیر - از جمله اثرهای علی کل و اثرهای غیرمستقیم و ضرایب استاندارد مسیر و ضرایب همبستگی چندگانه برای معادلات ساختاری، از برآوردهای روش لیزر استفاده گردیده است. کلیه آمارها و اطلاعات تحقیق حاضر، از طریق نرم‌افزار Spss ۱۶، برآورد شده است. نتایج تحقیق، حکایت از آن داشته است که بیشتر شهروندان اصفهانی، مشارکت بالایی در امور شهری داشته و در مجموع، به ترتیب، متغیرهای «عوامل اجتماعی و گرایش، بیش‌ترین تاثیر و متغیرهای «رفاه غیر مادی، تامین نیازهای اولیه و فرهنگی»، کمترین تاثیر را بر میزان مشارکت کل شهروندان در امور شهری داشته‌اند.

۴- بررسی عوامل مؤثر در مشارکت اجتماعی شهروندان، جامعه‌ی شهری شهر ایلام [مقاله]

/کریم رضا دوست، علی حسین حسین زاده و حمید عابدزاده (۱۳۸۱)؛ مجله علمی -

پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، دوره‌ی ۲۰ شماره‌ی ۳.

در این پژوهش، رضادوست، حسین‌زاده و عابدزاده، هدف خود را شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت

شهروندان ایلام ذکر کرده‌اند. آن‌ها، روش تحقیق پژوهش خود را کمی و پیمایشی برگزیدند و ابزار

گردآوری اطلاعات آن‌ها پرسشنامه بوده است. نمونه آماری این تحقیق ۳۸۵ نفر بوده است که به روش نمونه برداری خوشه ای توأم با روش تصادفی انتخاب شده‌اند.

چارچوب مفهومی این تحقیق نظریه‌های وبر، هومنز، لرنر، گای درام، اوکلی و مارسدن و پارسونز بوده‌اند و بر مبنای آن‌ها، ارتباط متغیرهای جنس، وضعیت اشتغال، وضعیت تاهل، تحصیلات، رضایت از خدمات شهری، عضویت در تشکلهای اجتماعی و شرکت در انتخابات با متغیر مشارکت شهروندان مورد آزمون قرار گرفته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داده‌اند که به غیر از جنسیت، تمام متغیرهای مورد بررسی، رابطه‌ی مثبت معنادار یا مشارکت شهروندان دارند.

۵- *تحلیلی بر سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری [مقاله] / مسعود*

تقوایی، رسول بابانسیب و چمران موسوی (۱۳۸۸)؛ نشریه‌ی مطالعات شهری و منطقه‌ای،

دوره‌ی ۱ شماره‌ی ۲.

هدف این مقاله، سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری و بر اساس یافته‌ها و نتایج یک بررسی میدانی از منطقه ۴ شهر تبریز بوده است. تقوایی و همکاران با روش پیمایشی و با نمونه‌ای به اندازه ۴۰۰ نفر و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به این نتیجه رسیدند که هر چه ارزیابی شهروندان از پیامدهای مشارکت بیشتر باشد، انگیزه آن‌ها برای مشارکت بیشتر است. آن‌ها همچنین دریافتند که بین رضایت شهروند در مورد خدمات شهرداری، احساس مالکیت آن‌ها از شهر و نیز وضعیت اقتصادی- اجتماعی شهروندان با مشارکت آن‌ها رابطه‌ی مثبت معنی‌داری وجود دارد.

۶- مشارکت شهروندی در برنامه‌ریزی توسعه‌ی شهری [پایان‌نامه] / نگارش اعظم بیدی

(۱۳۸۸)؛ استاد راهنما کیومرث اشتریان؛ (کارشناسی ارشد): علوم سیاسی، دانشکده‌ی حقوق

وعلوم سیاسی دانشگاه تهران.

این مطالعه از جنبه‌ی روش‌شناسی با دیگر مطالعات در این زمینه تفاوت دارد، به گونه‌ای که روش جمع‌آوری اطلاعات در آن مطالعات کتابخانه‌ای و مطالعه‌ی اسناد بوده است. در یر خلاصه‌ای از تحلیل‌های بیدی را در این پایان‌نامه آورده می‌شود.

وی بیان می‌دارد که با پدیدارگشتن سیستم‌های حکومتی دموکراسی و قوت گرفتن آن در بین دولت‌ها و ملت‌ها، انگیزه برای مشارکت مردم در امور کشوری، شهری و محلی رونق یافته است و مشارکت شهروندان به عنوان رابط و پیونددهنده بین بخش‌های دولتی، خصوصی و بین بخش عظیم توده‌ی مردم و سیستم‌های مدیریت شهری می‌باشد. مشارکت، دارای مزایای گوناگونی از جمله افزایش بهره‌وری، پذیرش مسئولیت، افزایش آگاهی، مشورت با گروه‌های ذی‌نفع، تعهد در برابر حقوق و تکالیف، کاهش بار تصدی‌گری دولتی، فراهم‌سازی نیروی انسانی و مالی برای شهرداری است. در این مطالعه، تأکید بیشتر بر ویژگی مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی توسعه‌ی شهری و محلی مدنظر بوده است. به نظر بیدی، اهمیت بحث مدیریت مشارکتی بخش‌های خصوصی و مردمی در امور شهری بر کسی پوشیده نیست. مشارکت شهروندی و مردمی یعنی درگیر کردن بخش‌های خصوصی و مردمی در ساختارهای حکمرانی شهری و کنترل و برنامه‌ریزی طرح‌های شهری با رویکرد پایین به بالا. برنامه‌ریزی طبق این رویکرد نیاز به تغییر در ساختارهای حکمرانی شهری دارد. این تغییر باید باعث کاهش تصدی‌گری دولتی و افزایش مشارکت بخش خصوصی و مردمی شود. وی در پایان بررسی ساختار حکومتی ایران، این‌گونه بیان می‌دارد که